

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Rundskriv

Landets fylkesmenn
Landets kommuner

Nr.	Vår ref	Dato
I-6/2013	13/3916 KTA HJS	25.09.2013

Om kommunenes ansvar ved opphør av avtale med en annen kommune om kjøp av helse- og omsorgstjenester utenfor institusjon

Helse- og omsorgsdepartementet er kjent med at det har blitt reist spørsmål om kommunal ansvarsfordeling mellom flere kommuner ved opphør av kommunalt kjøp av helse- og omsorgstjenester i en annen kommune. Som eksempel kan nevnes landsdekkende tilrettelagte tilbud til døve og døvblinde. Departementet ønsker derfor å gi en kort redegjørelse for ansvarsforholdene i situasjoner som dette.

Det redegjøres her ikke for situasjoner som reguleres av forskrift om kommunens dekning av utgifter til helse- og omsorgstjenester § 2. Bestemmelsen i forskriften § 2 omhandler refusjon mellom kommuner for utgifter knyttet til pasienter og brukere som oppholder seg i institusjon, eller er skrevet ut. I det videre forutsettes det derfor at tjenestene ikke tilbys i institusjon når avtale mellom kommunene opphører.

Om oppholdsprinsippet

Det følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 at kommunen skal sørge for at alle som *oppholder seg* i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Dette betyr at kommunen ikke bare har ansvaret for sine egne innbyggere, men også for turister, pendlere og studenter. Det er ikke noe krav om at den enkelte skal ha oppholdt seg en bestemt tid i kommunen, eller skal ha planer om å oppholde seg en bestemt tid i kommunen. Det avgjørende er hvor den enkelte til enhver tid faktisk oppholder seg.

Når oppholdsprinsippet er lagt til grunn for ansvarsfordelingen mellom kommuner, skyldes dette at oppholdsprinsippet er brukervennlig og administrativt enkelt å forholde seg til. Oppholdsprinsippet er en regel som kan forhindre at hjelpesøkende blir kasterballe mellom kommunene.

Oppholdsprinsippet vil tidvis kunne slå uheldig ut for enkelte kommuner. Oppholdsprinsippet har derfor flere ganger vært drøftet, sist i forbindelse med utarbeidelsen av lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (Prop 91 L (2010-2011)). Det ble her vist til at man i stedet for oppholdsprinsippet kunne legge bostedsprinsippet til grunn, eventuelt et kombinert oppholds- og bostedsprinsipp (side 435-436). Departementet fant imidlertid at dette ville være administrativt krevende og vanskelig å praktisere, samtidig som løsningen passer dårlig til de krav til mobilitet som i dag preger samfunnet. Hensynet til en lett tilgjengelig og fleksibel helse- og omsorgstjeneste tilsa derfor at lovverket fremdeles skulle legge oppholdsprinsippet til grunn.

Hjemkommunens ansvar ved kjøp av tjenester i en annen kommune

I mange tilfeller vil hjemkommunen etter en individuell vurdering av brukeren komme til at det foreligger behov for tjenester fra en institusjon eller en virksomhet i en annen kommune. Når hjemkommunen velger å sende brukeren til angjeldende sted på kommunens regning, må kommunen sikre at brukeren også mottar nødvendige kommunale tjenester som virksomheten ikke kan yte. Dette må hjemkommunen sikre i samarbeid med vertskommunen, og hjemkommunen vil være finansielt ansvarlig for dette. Dette følger forutsetningsvis av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 siste ledd, som fastslår at kommunen kan velge å yte tjenestene selv eller inngå avtale med andre offentlige eller private tjenesteytere. Kommunene kan altså ikke organisere seg bort fra sitt ansvar for å sørge for et helhetlig og forsvarlig tilbud ved å kjøpe tjenester ved virksomheter utenfor hjemkommunen.

Det samlede tjenestetilbudet som hjemkommunen får utarbeidet i samarbeid med vertskommunen må forelegges brukeren på ordinær måte. Tildelingen av tjenesten (pakken) er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b.

Normalt vil en slik tjeneste være tidsbegrenset, for eksempel knyttet til et skole- eller utdanningsforløp, eller til at brukeren har nådd et visst funksjonsnivå. Det er imidlertid ingenting i veien for at tjenesten tildeles ubegrenset i tid, men dette vil stille strengere krav til kommunen når tjenesten skal avsluttes (et saklig begrunnet varsel til brukeren om opphør av tjenesten, med tilhørende klageadgang).

Når tjenesten (enkeltvedtaket) nærmer seg sin avslutning, vil hjemkommunen være forpliktet til å foreta en ny individuell vurdering av brukeren med sikte på å få avdekket hvilket tjenestebehov vedkommende har. På bakgrunn av denne vurderingen må hjemkommunen utarbeide et nytt tjenestetilbud som må forelegges brukeren, og tildeles i samsvar med forvaltningslovens bestemmelser. Tilbudet skal være forsvarlig og i tråd med forpliktelsene etter helse- og omsorgstjenesteloven. Dette vil kunne være et tilpasset tilbud i hjemkommunen.

Dersom brukeren mener at hjemkommunen ikke gir et forsvarlig og adekvat tilbud, kan brukeren påklage dette til fylkesmannen på vanlig måte.

Dersom brukeren, uavhengig av foreliggende tilbud fra hjemkommunen, velger å flytte til vertskommunen og skaffer seg bolig der, vil vertskommunen bli rettslig og finansielt ansvarlig for den videre oppfølging. Dette følger av lovens hovedregel om at oppholdskommunen sørger for tjenester og finansiering av disse.

Vertskommunen vil ikke ha noen større forpliktelser til å sikre fortsatte tjenester ved den virksomhet brukeren har oppholdt seg i, enn det hjemkommunen har. Dersom det av

tilsynsmyndigheten blir ansett for faglig forsvarlig av hjemkommunen å stanse videre tjenester ved aktuelle virksomhet, vil derfor i utgangspunktet heller ikke vertskommunen være forpliktet til å finansiere dette.

Med vennlig hilsen

Petter Øgar (e.f)
ekspedisjonssjef

Anne-Cathrine Haug Jørgensen
avdelingsdirektør

Gjenpart: Helsedirektoratet
Statens helsetilsyn
Stiftelsen Signo, postboks 100 Nordstrand, 1112 OSLO